

L'educació física s'incorpora als programes educatius de les principals escoles o col·legis durant la segona meitat del segle XIX.

La importància de l'educació física i la gimnàstica en el *currículum* del mataroní col·legi de Valldemia ve reflectida en els butlletins de la institució, tal com ha estudiat Montserrat Gurrera i Lluch, llicenciada en Pedagogia, que a més documenta que l'any 1865 ja existia el gimnàs al col·legi de Santa Anna.

L'EDUCACIÓ FÍSICA ALS PRIMERS BUTLLETINS DEL COL·LEGI VALLDEMIA (1868-1872)

INTRODUCCIÓ.

En el *Boletín del Colegio Valldemia* (1) hem trobat unes referències que ens permeten d'apreciar la importància que l'educació física tenia per als fundadors i els gestors del col·legi de cara a l'educació integral dels nois.

FUNDACIÓ DEL COL·LEGI VALLDEMIA.

L'any 1855 es fundà el *Colegio Cataluña*, que poc després (2) ja es coneixia com *Valldemia*, cognom del seu primer director i cofundador, el Dr. Hermenegildo Coll de Valldemia.

Els altres fundadors del col·legi van ser Ramon de Cuspinera i Pelegrí Ferrer. Tots tres es coneixien de feia anys i havien compartit moltes coses. Cap dels tres era fill de Mataró, però tots van estudiar al col·legi de Santa Anna de la nostra ciutat, i també tots van iniciar els estudis per ingressar a l'orde escolàpia. Coll de Valldemia hi va professor el 1826.

Els successos de 1835 van portar-los a exclaustrar-se, i se'n van anar a Cuba, on, junts, van fundar diversos col·legis calassancis (3).

Quan al cap de vint anys tornen a Catalunya, veuen el desencisador panorama de l'ensenyament (4) i projecten un col·legi com els que han vist funcionar a l'estranger (5), i que, a més, fos un exemple de renovació escolar. El van concebre com a internat, i els seus principals objectius eren difondre les ciències i les lletres a partir d'un ideari

religiós fonamentat en el catolicisme, que textualment referien dient: *no solo enseñar todos los ramos de primera y segunda clase, ..., ilustrando perfectamente la inteligencia de los niños, sino también cultivar con esmero su corazón y sus modales por medio de la Religión, de la moralidad y de la educación física y social, con el fin de formarlos hombres religiosos, probos, sanos y cultos.* (6)

Van pensar que el lloc més adient per a ubicar-lo era Mataró (7), i van construir el col·legi (una vegada obtingut el permís municipal el 22 de juny de 1855) als afores de la ciutat, a l'horta de mossèn Albes (8). Comptava amb l'edifici de l'acadèmia, la casa del director, un gran pati amb diferents seccions, i una petita casa per al pagès, al fons del terreny.

Abans d'obrir l'escola, es va distribuir per moltes poblacions de Catalunya i d'Espanya un prospecte amb les característiques del col·legi, nivells que s'impartirien (primera i segona ensenyança, ampliades amb assignatures de guarniment, estudis comercials, etc.), i referències dels diferents apartats de l'ensenyament que es faria... Es pretenia donar a conèixer l'escola i captar possibles alumnes procedents de les classes altes vinguts d'arreu (fins i tot de l'estranger, tant d'Europa, com de l'Amèrica Llatina).

Pel que fa al claustre de professors, estava format per un nucli de personalitats, de gran relleu cultural a l'època, entre els quals destaquen

LA PUBLICACIÓ ESCOLAR
BOLETÍN DEL COLEGIO VALL-
DEMIA.

El títol de la publicació era *Boletín del colegio de Valldemía* amb el subtítol *Situado junto a la ciudad de Mataró, provincia de Barcelona*.

Comença a publicar-se el 25 de desembre de 1868, amb una periodicitat trimestral, que passa a ser anual a partir de 1878, essent el darrer número d'aquesta primera època el que correspon al 5 de setembre de 1888.

Tenia quatre pàgines a dues columnes i en la seva capçalera figurava un gravat amb la vista panoràmica del col·legi. El seu format era de 40 x 27 cm. Era escrit en castellà i s'imprimia a la impremta del *Diario de Barcelona*. Terenci Thos i Codina, professor de l'escola, n'era el director.

Com ja hem dit, aquest és segurament el primer butlletí de caràcter escolar editat al país. Tenia per objectiu comunicar el col·legi amb les famílies, informant de la institució, dels serveis que oferia, i de la seva excel·lència. Transcrivim tot seguit el que manifesta Francesc Costa i Oller sobre la publicació.

Els articles es referien als aspectes cabdals del funcionament de l'entitat: professors, assignatures, programes d'estudi, condicions de l'internat, mesures disciplinàries, activitat religiosa, esportiva, festes, i d'altres.

En els editorials es reflectien les preocupacions pedagògiques del moment, centrades en l'actitud estatal de fiscalitzar l'educació. El butlletí engega una campanya contra l'ensenyament públic estatal, i defensa l'ensenyament lliure i catòlic. En aquest sentit demanen a l'administració que reprimeixi les manifestacions contràries al dogma de l'escola pública o privada ..., i arriba a afirmar que la instrucció pública es el paganismo y el racionalismo esclavizando los espíritus en tanto que la instrucció privada es la libertad y la salvación de las almas al amparo del cristianismo.

ternals amonestacions, se les conduco pacífica y agradablemente por el recto sendero de la virtud y del saber.

Tales son los datos que acerca de este Colegio hemos creído oportuno dar al público para ilustrar el criterio de aquellas personas á quienes no les es posible visitarlo, debiendo tan solo añadir que á pesar de lo exactos y verídicos que hemos procurado ser en nuestro relato, hemos de suscribir á la opinión de algunas personas notables, es á saber, que por muy honroso que sea el concepto que se forme de este Establecimiento, no se le conoce ni se le juzga tal cual es hasta que se lo visita.

CUADRO DEL PERSONAL DEL COLEGIO DE VALLEDEMIA.

Dirección.	
DIRECTOR GENERAL.	Dr. D. Hermenegildo Coll de Valldemia, Pbro.
DIRECTOR 2.º.	D. Pelegrín Ferrer.
VICEDIRECTOR.	Dr. D. Terencio Thos y Codina.
Inspección.	
INSPECTORES.	D. Francisco de Asís Gali, Pbro. D. Pedro Masá.
	D. Juan Proubasta.
Profesorado.	
1.ª ENSEÑANZA.	
Asignaturas.	Profesores.
Lectura.	D. Vicente Deulofeu.
Escrutina.	D. José Serrano.
Caligrafía.	D. Vicente Deulofeu.
Ateneo.	D. José Serrano.
Gramática castellana. 1.ª clase.	D. José Serrano.
Gramática castellana. 2.ª clase.	D. Pedro Francesca.
Aritmética. 1.ª clase.	D. José Serrano.
Aritmética. 2.ª clase.	D. José M.ª Pellicer y Pages.
Geografía.	D. José M.ª Pellicer y Pages.
2.ª ENSEÑANZA.	
Gramática castellana.	D. José Nuri, Pbro.
Latín. 1.º curso.	D. José Nuri, Pbro.
Latín. 2.º curso.	D. José M.ª Pellicer y Pages.
Latín. 3.º curso.	D. Pedro Masá.
Latín. 4.º curso.	D. Ramon Caspimera.
Gramática catalana y castellana.	D. Ramon Caspimera.
Historia y Poesía.	D. Pedro Masá.
Religion e historia sagrada.	D. José Nuri, Pbro.
Geografía.	D. Francisco de Asís Gali, Pbro.
Historia universal.	D. Francisco de Asís Gali, Pbro.
Historia de España.	D. Francisco de Asís Gali, Pbro.
Ética.	Dr. D. Jose Fornells, Pbro.
Logica.	Dr. D. Jose Fornells, Pbro.
Aritmética y Algebra.	D. Juan Proubasta.
Geometria y Trigonometria.	D. Juan Proubasta.
Fisica y Quimica.	D. Buenaventura Ramestol.
Historia natural.	D. Buenaventura Ramestol.
Estadística e Higiene.	D. Buenaventura Ramestol.
BIBLIOTECA.	
	Dr. D. Terencio Thos y Codina.
ESTUDIOS COMERCIALES.	
Calculo mercantil y Tenencia de libros.	D. Juan Proubasta.
Geografía y Estadística comercial.	D. Francisco de Asís Gali, Pbro.
Economia política.	Dr. D. Terencio Thos y Codina.
Ejercicios prácticos de contabilidad y de negociaciones y giro mercantil.	D. Juan Proubasta.
Historia del Comercio. Teoria de los contratos segun el derecho civil y el mercantil.	Dr. D. Terencio Thos y Codina.
IDIOMAS.	
Francés.	D. Pedro Francesca.
Italiano.	D. José M.ª Pellicer y Pages.
Inglés.	D. Pedro Masá.
ESTUDIOS ARTÍSTICOS.	
Solfes.	D. José M.ª Pellicer y Pages.
Piano.	D. Jose Garcia Robles.
Dibujo y Pintura.	D. Jose Garcia.
Dibujo lineal.	D. Juan Proubasta.
ESTUDIOS PLÁSTICOS.	
Gramática.	D. Juan Sierra.
Escultura.	D. Emilio Coca y Collado.

SECRETARIO.	D. José M.ª Pellicer y Pages.
MÉDICO.	D. Francisco Martí y D. Antonio Malga, homeópata.
PRACTICANTE DE MEDICINA.	D. Francisco Juaní.
Prefectos.	
1.º	D. Matias Martín Cruz.
2.º	D. Buenaventura Sevilla.
3.º	D. Joaquín Gilernau.

Los infrascriptos alumnos del Colegio de Valldemia, en el momento de terminar en el sus estudio, acuerdan reunirse anualmente en su recinto al final del curso escolar, al objeto de dar una muestra de adhesión viva y constante á una Institucion con la que los unen lazos tan intimos de amor y gratitud, á la vez que para estrechar entre los mismos los vinculos de amistad y compañerismo, y para perpetuar y fortalecer las tradiciones religiosas, científicas y sociales en que han sido formados.

Asimismo resuelven invitar á todos los antiguos discípulos de este Establecimiento á que suscriban este acuerdo, sometiéndolo á la aprobación de su digno y respetable Director.

Colegio de Valldemia, Mataró 1 de junio de 1869.

Emilio Vidal y Torrents.—Valentín María y Carbonell.—Ramon Roura y Owen.—Ramon Fernandez y Garcia.—Benigno Macaya.—Eduardo Mercader y Sacanella.—José Bofill y Martorell.—Ignacio Bas.—Baltasar de Bruguera.—Arturo Corbella.—Pelayo de Miqueleena.—Emilio de Sisternes.—Fernando Treserra y Thompson.—Roberto de Bruguera.—Eugenio de Sisternes.—Ignacio Liarena.—Pedro Compañó.—Mariano Jose Vicens.

Acepto con summa satisfaccion y aplaudo el proposito de los firmantes de venir un dia del año á reunirse con los demás antiguos alumnos, sinceramente adheridos á nuestros principios, en este Colegio, en que nacieron á la vida intelectual, y en donde Directores y Profesores les agasajaban, ansiosos de complacerse en el bello espectáculo de tantos corazones atraidos de largas distancias por el impulso de las mas tiernas simpatias y del mas puro compañerismo hacia los que fueron sus condiscipulos; y del mas vivo afecto y noble gratitud hacia los que les dieron en sus estudios. Congreso de recuerdos y de gratas emociones, seré lo que para coronar los resultados de los Exámenes académicos y para, á vez del Colegio, se fija para el dia 16 de julio de cada año, en el cual, á más de la fiesta científica, literaria y artistica, se celebrará la de la Encarnación de la Casa, Nuestra Señora de la Luz, con motivo de la festividad de la Virgen del Carmen; con cuyo acto de religiosidad esperamos no olvidar los afectos de ese día á la volubilidad de un origen ciego y de un fin mezquino y pobre, sino darles la plenitud y solidez de la verdad, que, teniendo por origen y por término á Dios, asegura su duracion y permanencia.

Hermenegildo Coll de Valldemia.

16 de julio de 1869.

Segun el Reglamento del Colegio las vacaciones generales empiezan el 20 de julio y terminan el 31 de agosto. Colocado, no obstante, á las reiteradas instancias de algunos señores padres y encargados, la Direccion ha tolerado, aunque con pesar, que algunos alumnos saliesen antes del termino prefijado ó se retrasasen algunos dias mas, entregándose en este punto al celo y buen criterio de los mismos jefes de familia. Mas como por parte de los que solicitan tales gracias no es raro que al cabo de algunos dias se produzcan quejas por la infracción del Reglamento en este punto, asi como para evitar el mal ejemplo que con esto puede, la Direccion se dirige á todos los señores padres y encargados rogándoles encarecidamente lo que acuden su enjerea y que, por la consideracion que le merecen sus instancias, no la pongan en el sensible caso de hacer tales concesiones ó en el mas sensible de desairarlas, en tanto que acuerda restablecer en todo su vigor el Reglamento en bien de los alumnos y de sus propias familias.

Companos del Diario de Barcelona del dia 4 de abril lo que sigue: «Hemos recibido el numero 2.º del Boletín del Colegio de Valldemia dado á luz el 28 del pasado marzo en Mataró, donde se halla situado tal acreditado Establecimiento de educacion. Este Boletín se publica cuatro veces al año, esto es, al principio del año escolar, por Navidad, por Pascua de Resurreccion y al fin del curso, y el numero que tenemos á la vista además de un grabado que representa con toda exactitud el establecimiento, y de las condiciones para la admision de alumnos interinos, contiene un importante artículo dedicado á desarrollar los principios en que está basada la enseñanza general que se da en el Colegio; el programa de la academia dada el dia 8 de febrero, lunes de Carnaval, publicado para que las familias de los colegiales sepan la expansiva animacion que reinó entre ellos, y finalmente un estado de las materias que han visto y de los ejercicios en que se han ocupado los alumnos en el segundo trimestre del pre-

Terenci Thos i Codina, Josep M. Pellicer i Pagès, i Josep Fornells i Mora.

Al cap de tretze anys de la fundació de l'escola, el 1868, surt el primer número del *Boletín del Colegio Valldemia* com a òrgan de comunicació entre el col·legi i les famílies, i que va ser el primer d'Espanya (9).

Els Germans Maristes es feren càrrec del col·legi el juliol de 1888.

L'EDUCACIÓ FÍSICA EN ELS PROSPECTES DEL COL·LEGI.

Si suposem que el *currículum* vigent el 1868 és el que trobem en el prospecte del col·legi de 1861 (10), hi trobem concretament que dedica tot un apartat a l'Educació Física (11); a més, a manera d'apèndix, hi ha la ressenya publicada per la premsa de Madrid sobre l'escola, que també en parla (12).

En el prospecte, l'educació física va lligada estretament amb els objectius del col·legi, amb el seu projecte d'home i, en definitiva, amb les seves fites educatives. Tot això es veu reflectit en el *currículum* que es portava a terme i la seva metodologia. Per tal de no perdre cap detall sobre aquest punt, creiem interessant de transcriure tot el que figura en aquest apartat.

Al home se le ofrece un mundo lleno de obstáculos que para el bienestar de su vida necesita vencer, y para ello conviene ejercitar sus fuerzas, adiestrarle en los movimientos, y darle la maña y astucia que le negó la naturaleza,... Sería propio de muelles sibaritas dejarse vencer por la inacción y la debilidad, que en una educación atrasada pueden parecer bien en una niña, nunca en un hombre, que, cualquiera que sea su rango, debe mostrar en muchos incidentes de la vida, el carácter e intrepidez de aquel que recibió de Dios esta orden «enseñoreaos de la tierra, y dominad a los peces del mar y a las aves del cielo, y a todos los animales que se mueven sobre la tierra» (Génesis, cap. I, v. 28). Ejercicios fuertes, pero con prudencia manejados dan, pues, a nuestros alumnos destreza, agilidad y energía para llenar mejor las condiciones de su destino, al paso que escudan su salud, y, cortada la pozoña del vicio, hasta les prolongan la vida. Hacemos al menos cuanto está de nuestra parte, para que alcancen el término de la sabiduría que se reduce a gozar de un **entendimiento sano en un cuerpo sano**; a cuyo fin, además de un escrupuloso cuidado sobre sus costumbres, les proporcionamos la gimnástica según los principios de Amorós (13) y equitación, cuyos ejercicios son siempre presididos por uno de los prefectos, para evitar todo lance desagradable.

AÑO I — N.º 1

Mataró 25 de diciembre de 1868.

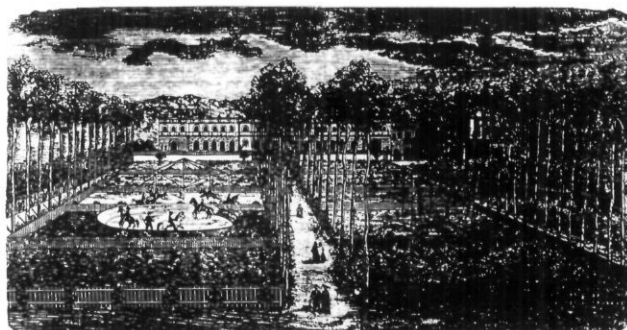
AÑO XIV DEL COLEGIO.

BOLETIN

DEL

COLEGIO DE VALLEDEMÍA

SITUADO JUNTO A LA CIUDAD DE MATARÓ, PROVINCIA DE BARCELONA,
A 28 KILOMETROS DE LA CAPITAL, POR EL FERRO-CARRIL DEL LITORAL A FRANCIA.

Este periódico se publica cuatro veces al año: al principio del año escolar, por Navidad, por la Pascua de Resurreccion y al fin del curso.

Capçalera de la publicació *Boletín del Colegio de Valldemia*. Any 1, núm. 1. Mataró, 25 de desembre de 1868.

PROSPECTO

DEL

COLEGIO DE VALLEDEMÍA

(ANTES DE CATALUÑA)

situado junto a la ciudad de Mataró, provincia de Barcelona.

bajo la advocacion de

NUESTRA SEÑORA DE LA LUZ.

Director

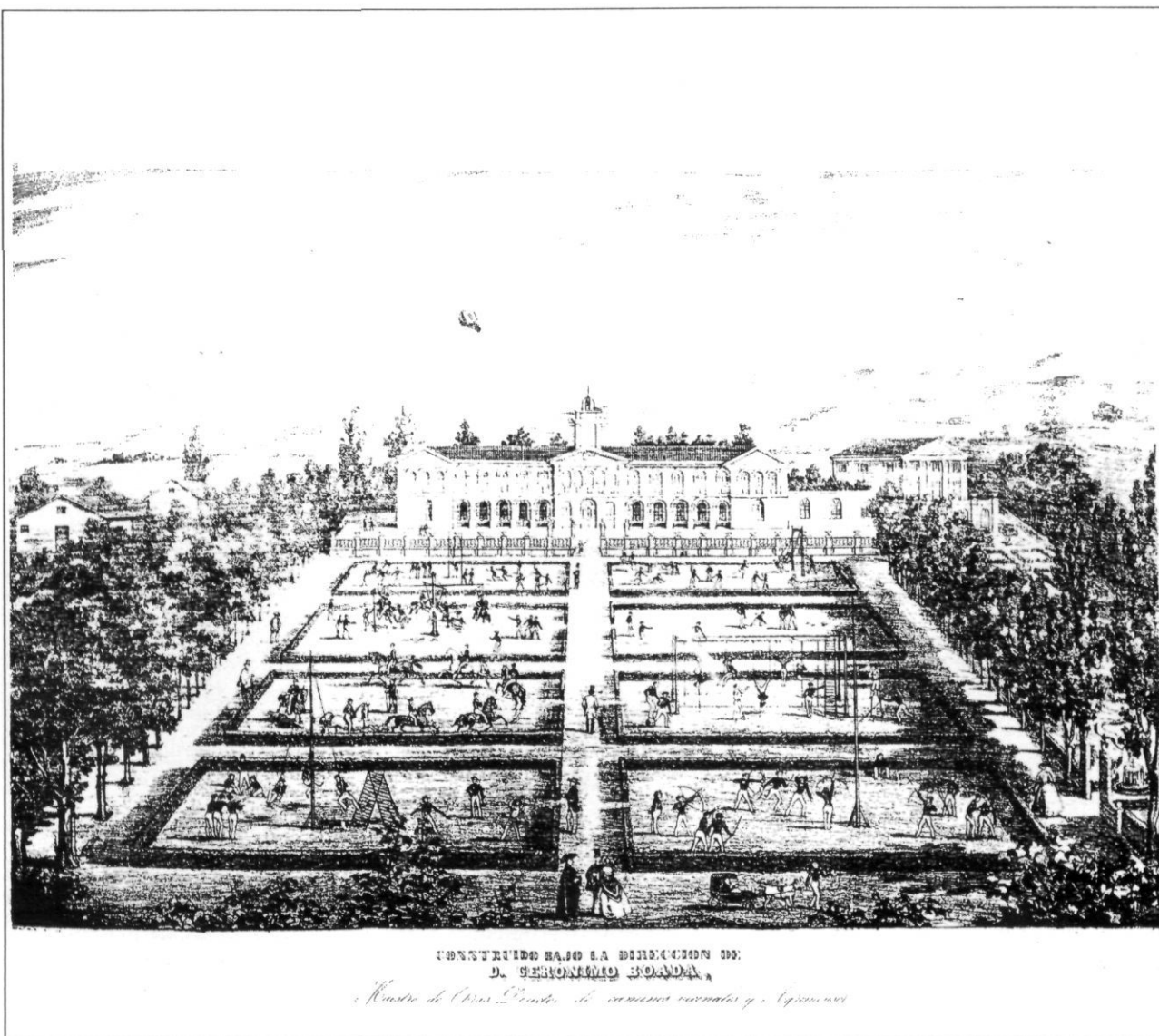
El Pbro. Doctor D. Hermenegildo Coll de Valldemia.

Vice-Director

D. Pelegrin Ferrer.

Mataró: Imprenta de José Abadal.

1861.

Gravat del col·legi de Valdemia inclòs al prospecte del col·legi de l'any 1857. S'hi observen els vuit espais de gimnàstica, equitació i jocs al pati.

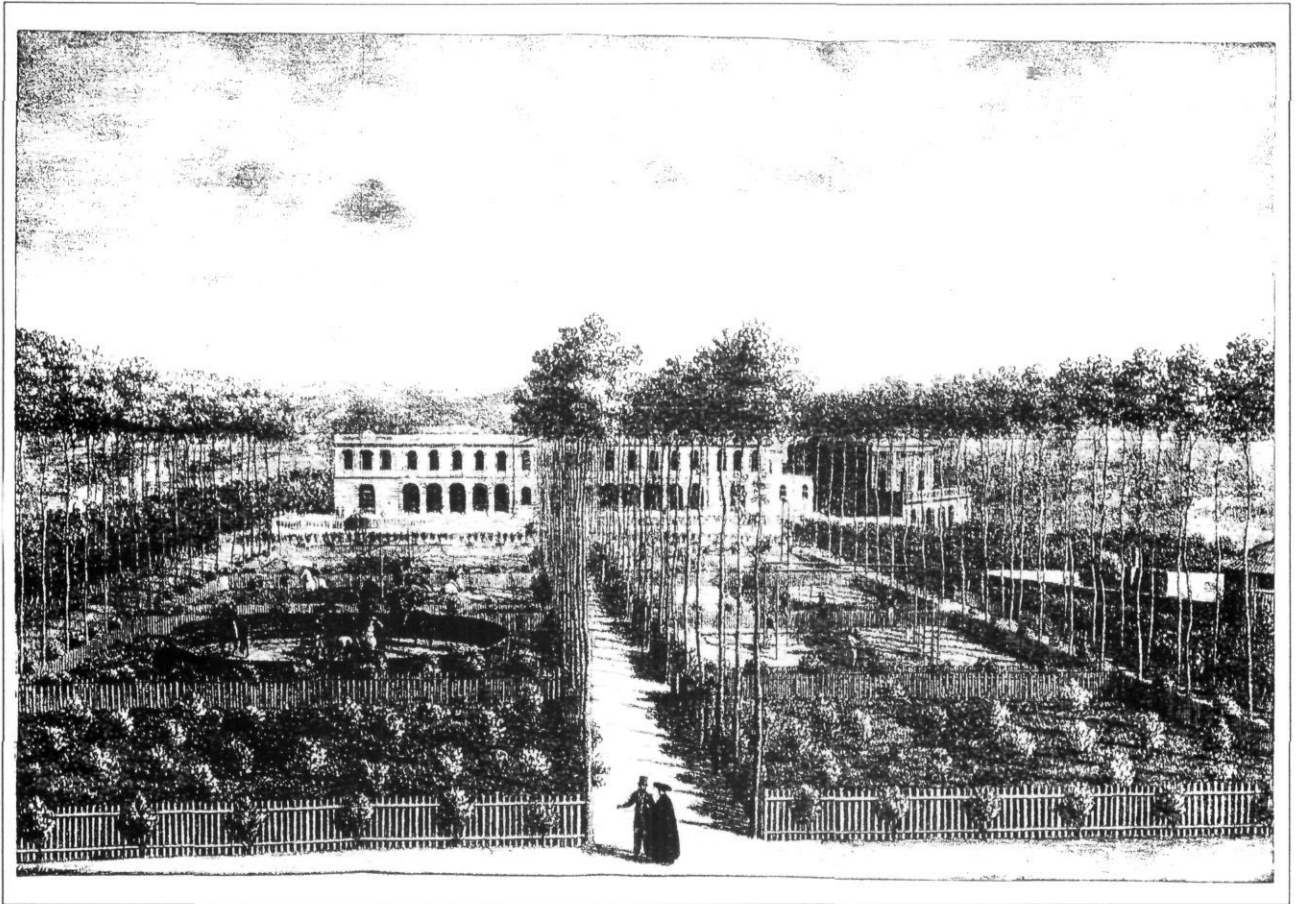
Las ventajas de estos ramos están de tal manera al alcance de todos, que creemos innecesario ocuparnos en desvanecer las apreensiones de nadie: basta que se consideren anecsos a toda buena educación, para que los admitamos en nuestro plan de enseñanza. (14)

També voldríem destacar que dins del reglament del personal del col·legi, quan es fa referència a les condicions d'admissió, entre els utensilis que han de portar els nois hi ha un cinturón de gimnàstica, cosa que ens reforça la idea que la gimnàstica era practicada per tots els nois del centre.

Com ja hem dit, en la ressenya del col·legi publicada per la premsa de Madrid i que figura a manera d'apèndix en el prospecte del col·legi, també es parla de la part física. En general té un to més

divulgatiu que l'anterior i completa la visió donada en el prospecte, barrejant-se aquí també tota la visió higienista de l'educació física. En concret, la referència és la següent:

Con un bienestar material, como se goza en el Colegio..., y con su comodidad y hasta elegancia, algunos presumirán que los niños se crían en él con demasiada delicadeza. Pero no es así: los mismos alumnos entregan su ropa sucia, formando su lista, y la reciben limpia, haciendo su recuento; se llevan y traen la ropa blanca de los comedores y sala del lavatorio, y cuidan con proligidad de lo que atañe a su persona, para que en los diferentes incidentes de la vida no se avergüencen de atender a sus cosas. Los ejercicios gimnásticos, la equitación y la declamación, que solo se dan en la hora de recreo, los vigorizan además y fortalecen de tal

Gravat del col·legi de Valldemia dins del prospecte del col·legi de l'any 1861.

modo, que con el auxilio del buen temperamento y salubridad del sitio, se mantienen robustos y ágiles. Adquieren en su estudio ordenado y amenizado, porque las clases no duran más que una hora corta, y cada una en diferente local y con distinto profesor, procurando intercalar lo serio con lo ligero, pero esto llevado con mucha constancia; adquieren, digo, hábitos de trabajo que difícilmente abandonarán en lo sucesivo; y esto solo es un patrimonio para la vida. Contribuye también a la energía de su carácter el método en los alimentos, y el del descanso, que es acomodado a las edades, suficiente, pero no excesivo.

Si bien es verdad, pues, que viven como vivirán en una familia acomodada; no por esto se pierde de vista su actividad, que es una de las partes más importantes para completar al hombre. El enfermo no puede estar mejor cuidado. (15)

REFERÈNCIES CONCRETES A L'EDUCACIÓ FÍSICA EN LA PUBLICACIÓ DEL COL·LEGI VALLDEMIÀ.

Els primers números del *Boletín del Colegio Valldemia*, en concret els dels anys 1868 fins al 1872,

programen l'educació física a diferents nivells

- dins del plantejament global de l'educació a l'escola.
- quan parlen de la salut i la higiene.
- materialitzant-ho dins del *currículum* escolar (mitjans, temps que s'hi dedica, programació, etc.).

Podem observar que l'educació física entra dins del plantejament general de l'escola per diversos punts, que van sortint en la seqüència dels exemplars consultats, i concretament:

– En les condicions per a l'admissió d'alumnes, que figuren a l'encapçalament de tots els butlletins, s'hi afirma que l'alumne té dret a dedicar-se a totes les branques de la instrucció, i entre les quals s'anomena la física, cosa que es va repetint en tots els números de la publicació que hem estudiat.

– En l'afirmació que l'ensenyament abarca l'home sencer, que abraça en el seu conjunt la religió i les ciències, les lletres i les arts, la cultura de l'esperit i la del cos. (Butlletins núms. 1, 5, 7 i 11).

– En destacar la importància d'interrompre la monotonia de les tasques escolars amb *amenos esparcimientos* (entre els quals figurarien els exercicis físics) i que, segons diu el primer dels butlletins, distraurien l'atenció d'altres treballs més feixucs, ja sigui disminuint la tensió de les facultats intel·lectuals, o equilibrant-les amb les forces físiques, o refrescant la imaginació i el sentiment; predisposant així l'esperit cansat per reprendre amb més energia els estudis que s'havien interromput. (Butlletí núm. 1).

– En esmentar els jocs, els exercicis de gimnàstica i d'equitació, que són presos com a *ejercicios plásticos*, i que es feien a l'hora del pati. L'esbarjo era considerat com una de les activitats importants de l'escola, a part del treball i la instrucció, i queda en el mateix bloc de *las prácticas piadosas, sueño, alimentación, recreo, y demás atenciones de la vida*. (Butlletins núms. 3 i 5).

– Quan s'indica que la gimnàstica i l'equitació estan incloses en la quota que es paga cada mes. (Butlletins núms. 3, 7 i 13).

– Quan es manifesta que les passejades a cavall dels diumenges són, en alguns casos, recompenses per bons comportaments tinguts durant la setmana. (Butlletí núm. 3).

– En la descripció de l'escola es parla en especial del parc i es remet al gravat que figura a l'inici de la publicació. Es veu que està dividit en vuit grans quadres; en un hi ha el pòrtic de gimnàstica; en un altre, el picador; altres són ocupats per diferents classes de jocs i un altre incorpora el jardí botànic. De les quatre hectàrees que té la finca, una bona part està dedicada a parc, i també hi ha una horta. (Butlletins núms. 3, 7 i 13).

– El diari de l'època *El Cronista* (16), parlant del col·legi i de les escoles que el seu director ha anat a visitar a l'estranger per tal de fundar Valldeïa (Estats Units, Anglaterra, Alemanya i França), destaca que un punt important que té l'establiment és que vetlla pel desenvolupament físic dels seus alumnes, propiciat per l'edifici i els serveis que aquest ofereix. (Butlletí núm. 2).

També tenim referències a la positiva valoració que la publicació fa de tots els aspectes que estan

relacionats amb la salut i la higiene (tant del cos, com de tot el que envolta l'alumne).

– En la descripció de l'edifici es destaca que està situat en el lloc més higiènic i *delicioso* de la ciutat, i que aquesta és sana i bonica. També en valora la seva ventilació. (Butlletins núms. 3, 7 i 13).

– Pel que fa al règim de vida que porten els nois, diu que els fa conservar la salut i desenvolupar les seves forces, ja que porten una vida laboriosa i metòdica: matinen, fan exercicis corporals de gimnàstica i equitació, fan un descans proporcional, i el seu règim alimentari és sa, nutritiu i divers. (Butlletins núms. 3, 7 i 13).

– L'assignatura de *fisiología y higiene* figura dins les matèries obligatòries del *currículum* dels alumnes i se n'examinaven. (A tots els butlletins).

Pel que fa a la materialització de l'educació física (tant en mitjans, com en temps que s'hi dedica en la programació escolar) hem trobat diverses referències que ens la concreten.

– Dels continguts de gimnàstica i equitació tenim constància que el març de 1869, quan encara faltava un trimestre per acabar el curs, s'havia fet:

De gimnàstica, exercicis preparatoris, marxes i salts, equilibris, exercicis en les paral·leles, escales, cordes, gronxador i trapezi. D'equitació, exercicis en el picador i passejades. (Butlletí núm. 11).

HORARIO GENERAL.			
ESTACION DE INVIERNO.			
DIAS LABORABLES.		DIAS FESTIVOS.	
SE DISTRIBUCION.	HORAS.	HORAS.	SE DISTRIBUCION.
Mañana.		Mañana.	
Levantarse.	A las 5 y 30 m.	A las 5 y 30 m.	Levantarse.
Lavatorio.	» 5 y 37 m.	» 5 y 37 m.	Lavatorio.
Revista de policia.	» 5 y 45 m.	» 6.	Revista de policia personal, de neceseres, estuches, pupitres, etc.
Rezo y canto religioso.	» 5 y 50 m.	» 6 y 30 m.	» 6 y 45 m.
Estudio.	» 6.	» 7.	» 7.
Misa.	» 6 y 30 m.	» 8.	» 8 y 10 m.
Clases.	» 7.	» 9.	» 9.
Desayuno.	» 8.	» 10.	» 10.
Estudio.	» 8 y 10 m.	» 11.	» 11.
Clases.	» 8 y 30 m.		
Recreo en el parque, gimnasia, equitacion.	» 9 y 30 m.		
Estudio.	» 10.		
Clases.	» 11.		
Tarde.		Tarde.	
Rezo y canto religioso.	» 12 y 1 m.	» 12.	» 12 y 6 m.
Comida.	» 12 y 6 m.	» 12 y 45 m.	» 1 y 30 m.
Descanso en los salones, comisiones de visita al señor Director.	» 12 y 45 m.	» 2 y 30 m.	» 3.
Clases de dibujo y de caligrafia.	» 1 y 15 m.	» 5.	» 5 y 15 m.
Clases de dibujo, caligrafia y musica.	» 2.		
Recreo en el parque, gimnasia, equitacion.	» 3.		
Merienda.	» 4.		
Estudio.	» 4 y 5 m.		
Clases.	» 5.		
Noche.		Noche.	
Clases literarias alternando con las de Religion.	» 6.	» 6 y 45 m.	» 7 y 45 m.
Estudio.	» 7.	» 8 y 5 m.	» 8 y 30 m.
Rosario a la Virgen.	» 7 y 45 m.	» 8 y 30 m.	» 9.
Cena.	» 8 y 5 m.		
Recreo.	» 8 y 30 m.		
Acostarse.	» 9.		

Emili de Sisternes,
alumne del
col·legi de Valldemia
l'any 1862.
MASMM.
Arxiu d'Imatges.
Àlbum Valldemia
1860-1863.

– En el butlletí núm. 13 (juliol de 1872) la gimnàstica i l'equitació figuren com a exercicis plàstics, dels quals s'ha passat un examen com a activitat extra-acadèmica, i observem que les qualificacions han estat molt bones. També en la graella de resultats dels exàmens es veu que dels trenta-quatre alumnes que hi ha en el curs 1871-72, tots han passat dos exàmens de gimnàstica, mentre que només se n'han fet set d'equitació, fet indicatiu de què si bé la gimnàstica la feia tothom, l'equitació era practicada només per una minoria.

Manuel Girona,
alumne del
col·legi de Valldemia
l'any 1862.
MASMM.
Arxiu d'Imatges.
Àlbum Valldemia
1860-1863.

– Els jocs, i els exercicis de gimnàstica i d'equitació (presos com a exercicis plàstics) es feien a l'hora del pati, que en dies laborables era de dos quarts de deu a les deu del matí, i de tres a quatre de la tarda, i en els dies festius de nou a deu del matí (butlletins núms. 3 i 5). L'any 1871 hi ha un canvi important, no es fa equitació i, per tant, durant els esbarjos només es fa gimnàstica, i l'horari canvia; els dies laborables només hi ha un esbarjo de tres a quatre de la tarda i els dies festius es continua conservant el de nou a deu del matí amb gimnàstica. La gimnàstica i l'equitació són una activitat més dins de l'escola; no tenen despeses extra (butlletins núms. 11 i 13).

– La gimnàstica i l'equitació disposen de dos dels vuit espais específics en què està dividit el parc, el pòrtic de gimnàstica i el picador; a la resta d'espais hi ha altres diferents classes de jocs (butlletins núms. 3 i 7).

No podem pas pensar que el plantejament de l'educació física fet pel col·legi de Valldemia fos seguit per la generalitat dels col·legis o escoles de l'època. No hem d'oblidar que es tractava d'una escola privada, destinada a educar nois de classes benestants, pensada com a internat, i amb la relativa amplitud del programa educatiu que es podia oferir, per una banda, degut a la llei Moyano, i, per l'altra, considerant que el període estudiat entra de ple dins del sexenni revolucionari. A Valldemia no només es feia la primera ensenyança, sinó que a més es podien seguir la segona ensenyança, estudis comercials i un bon gruix d'assignatures extra-acadèmiques (que s'agrupaven en estudis preparatoris i complementaris, estudis artístics i exercicis físics).

Pel que podem veure en els prospectes i els butlletins del col·legi, l'educació física era un apartat important en l'educació dels seus alumnes, i es materialitzava en la gimnàstica i l'equitació, que dins dels estudis extra-acadèmics formaven el bloc anomenat d'*exercicis plàstics*. No podem oblidar tampoc que aquesta educació física estava complementada amb la seva visió higienista, i que es traduïa tant en la cura i els hàbits encaminats a la neteja i salut del cos, com en l'estudi de la fisiologia.

Com hem vist, i com a part important de l'educació dels nois, no es deixava a l'atzar cap dels components que formen part important del *currículum*. Aquests eren programats amb tots els detalls, tant en la part organitzativa, objectius, continguts (amb la seva progressió), activitats, metodologia, avaluació, com en tots els mitjans

per materialitzar-los, professorat especialitzat, espais i materials adequats, previsió dins l'horari, etc. A tot això cal afegir l'actitud que es tenia davant de l'educació física i que es volia transmetre als nois, no només amb les matèries i activitats que es programaven, sinó també amb els hàbits i actituds higièniques i saludables que es volien aconseguir amb els alumnes, futurs homes (17). En tot moment, en el seguit dels butlletins es veu clarament, tenien present que estaven formant una minoria selecta de nois, que si bé tenien i portarien una vida acomodada, no havien de descuidar tota una sèrie d'aspectes físics que els ajudarien (segons el col·legi) a superar entrebancs i situacions de la vida quotidiana.

I, per acabar, no podem deixar de banda que fer gimnàstica i equitació podia estar relacionat amb els criteris educatius dels *colleges* de la Gran Bretanya (que el fundador de Valldemia havia visitat), que començaven a introduir els esports a l'escola, amb objectius molt semblants als que expressen els butlletins del col·legi mataroní. Això vindria a evidenciar que en aquest aspecte (entre d'altres) el col·legi funcionava com els de l'estranger i que, per tant, no calia enviar els nois de famílies benestants a estudiar a fora.

L'EDUCACIÓ FÍSICA I L'ESPORT EN LA PREMSA LOCAL MATARONINA EN EL MATEIX PERÍODE.

Sobta que a les publicacions locals consultades del període 1868-72 (18) no figurin notícies importants sobre educació física o esport. Ni en les seccions de *Gacetilla* ni en les d'*Anuncis*, on seria més susceptible d'haver-hi informacions o notícies d'aquesta temàtica, no hi ha cap referència. L'única que ens podria aproximar al tema són els anuncis de *La Voz de Iluro* que hi ha sobre banys de mar, que surten durant tota l'època estival.

No obstant això, m'agradaria deixar constància de dues referències casuals que he trobat sobre gimnàstica i que, per tant, estan relacionades amb el tema.

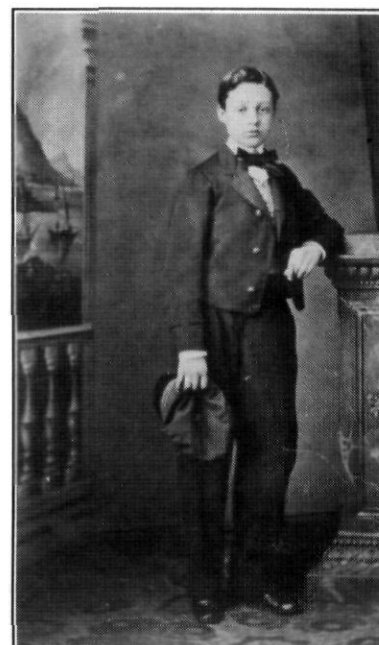
La primera és que en la *Revista Mataronesa*, del 8 d'octubre de 1865, dins de la secció d'informacions generals referides a Mataró, parla que el col·legi de Santa Anna té un gimnàs *uno de los más bien montados que se han ofrecido a nuestra consideración, pudiendo trabajar en él simultáneamente multitud de niños, por la mucha variedad de sus aparatos*, però no hi ha cap més menció sobre el tema.

Darius Romeu,
el futur baró de Viver,
alumne del
col·legi de Valldemia
l'any 1862.
MASMM.
Arxiu d'Imatges.
Àlbum Valldemia
1860-1863.

La segona referència és extreta de l'obra *Josep Garcia Oliver* de Francesc Costa, que reproduïx una pàgina de premsa local on s'anuncia que en el Teatre de Mataró, el diumenge 24 de gener de 1869, hi haurà l'actuació de *La compañía de acróbatas madrileños*, i entre els números que faran hi ha *los prodigios aéreos, las pirámides humanas, la lira (ejercicio gimnástico y de difícil ejecución*.

Montserrat Gurrera i Lluç

Eusebi Güell,
alumne del
col·legi de Valldemia
l'any 1862.
MASMM.
Arxiu d'Imatges.
Àlbum Valldemia
1860-1863.

NOTES.

1.- El *Boletín del Colegio Valldemia* es va publicar des del desembre de 1868 fins al juny de 1888. Molt probablement el col·legi Valldemia va ser el primer centre docent del país que va publicar un òrgan informatiu.

2.- El 1861 el prospecte de l'escola ja diu *Colegio de Valldemia (antes de Catalunya)*. Salas i Oliveras afirma que l'any 1858 ja se'l coneixia amb aquesta nova denominació. Vegeu SALAS i OLIVERAS, R. *Mataró i l'ensenyament*. Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró 1964.

3.- A Puerto Príncipe, Santiago i L'Havana.

4.- Els centres estan instal·lats en locals que no ofereixen condicions, abandonats, amb pocs mestres, etc. i les classes aristòcrates i ben situades porten els seus fills a educar-se a l'estranger, cosa que consideren que es podria evitar si a Espanya existissin centres de cultura ben organitzats.

5.- El Dr. Coll de Valldemia havia visitat els col·legis de més fama de França, Alemanya, Anglaterra i Itàlia, on es fixà tant en el seu *currículum*, com en la situació dels edificis i la seva distribució. En concret, pel que fa a l'educació física i l'esport, cada país estava en un punt diferent de cara a la seva implantació i desenvolupament. A tall d'exemple esmentarem el que succeïa a Anglaterra i a Alemanya durant aquest període.

A la Gran Bretanya durant el segle XVIII s'havia iniciat la introducció del sentit competitiu en els jocs físics (boxa, hípica, *cricket*) i va néixer l'interès de reglamentar-los. Els *colleges* de la Gran Bretanya van ser el bressol de l'esport. La competició, les regles dels jocs, l'aprofitament de l'esforç físic ben combinat, pretenien disciplinar els alumnes, esplaïar la seva potència física i la força dels seus sentits, canalitzant-los en la competició i socialitzant-los mitjançant les normes, i educar-los en els valors de la nova societat, a més d'utilitzar el cos per sotmetre el cos. El precursor va ser Thomas Arnold, director del *College de Rugby* (1828-42), que va crear una sèrie d'esports i organitzà el primer campionat; volia formar homes pietosos i de cos sa. El 1856 es va disputar la primera competició entre els *colleges* d'Oxford i Cambridge.

A Alemanya els intel·lectuals van ser els primers a centrar la seva atenció en l'esport de l'antiga Grècia, a partir dels estudis i les investigacions arqueològiques. A la dècada de 1820 la vida pública i intel·lectual estava ja impregnada d'un interès per l'educació física aplicada, que durant tot el segle XIX s'aniria integrant en molts aspectes de la vida alemanya. Existeixen els Turner, que neixen amb Jahn, amb la voluntat d'unir educació i nacionalisme, on els membres dels clubs locals procedeixen de les capes socials sorgides de la ràpida industrialització i urbanització (obriers qualificats, funcionaris, petits empresaris). El 1868 es revisa el manual d'educació física de les escoles elementals. La dècada de 1870 l'entusiasme del moviment Turner estava ja molt lluny dels seus orígens, i en l'època imperial no representava cap perill i era un estabilitzador del sistema. El 1874 s'inicia la pràctica del rugbi i el 1876 la del *cricket*. El 1889 es crea el Comitè Central per a la promoció dels jocs a Alemanya.

A França la gimnàstica tenia una llarga tradició de caràcter higiènic i premilitar, que va arribar a Espanya amb Francesc Amorós (vegeu nota 13).

6.- *PROSPECTO DEL COLEGIO DE CATALUÑA*. Segona edició; Mataró, 1857.

7.- Pel seu clima, prop de la platja i la muntanya, els boscos dels voltants, l'aigua, i per la proximitat i per estar ben comunicat amb Barcelona, tant per carretera, com per ferrocarril.

8.- De procedència d'un oncle patern del Sr. Ferrer.

9.- COSTA i OLLER, Francesc. *La premsa a Mataró 1820-1980*. Editorial Rafael Dalmau; Barcelona, 1982.

10.- És el més immediatament anterior al període estudiat que he pogut consultar. A més, hi ha força indicadors que fan pensar que no hi devia haver gaire canvis, els objectius de l'educació, l'organització interna, la normativa, les condicions d'admissió, el reglament, etc. són els mateixos que expressen tots els butlletins utilitzats; tot i amb això potser podia haver canviat alguna de les assignatures complementàries del *currículum*.

11.- Els altres apartats són: *Instrucción y Educación religiosa, Instrucción y educación morales, Instrucción y educación literarias, Educación social, Advertencias, Consejo del Colegio, Parte disciplinaria i Reglamento del personal del colegio*, amb diferents capítols (bases del col·legi, deures del director, de l'inspector i dels professors, els professors, els altres dependents, condicions d'admissió i conclusió).

12.- Consta de diversos apartats: *Reseña del colegio, Parte religiosa, Parte literaria, Parte física, Parte civil i Parte disciplinaria*.

13.- Francesc Amorós i Ondeano (València 1770 - París 1848) va ser polític i educador. Va participar com a capità en la Guerra Gran (1793-95). El 1806 li va ser encarregada la direcció del Real Instituto Pestalozziano de Madrid, fundat per Godoy, el 1806. Es distingí com afrancesat en la guerra contra Napoleó i ocupà importants càrrecs sota el govern de Josep I; el 1813 hagué d'emigrar a França. El 1818 fundà un gimnàs a través del qual desenvolupà la seva activitat entorn de l'educació física. Les seves idees foren el principal punt de partida de l'anomenat *mètode francès* de gimnàstica. Ha estat considerat com un dels fundadors de la gimnàstica moderna. Entre les seves obres figura *Gymnastique normale, militaire et civile i Manuel d'éducation physique, gymnastique et morale*. No retornà a Espanya fins al 1839. *Gran Enciclopèdia Catalana*.

14.- *PROSPECTO DEL COLEGIO DE VALLEDEMIA*. Mataró, 1861.

15.- *PROSPECTO DEL COLEGIO DE VALLEDEMIA*. Mataró, 1861.

16.- *El Cronista* de Nova York, redactat per un antic alumne del col·legi, Artur Cuyàs i Armengol.

17.- Que consideraven l'embrí del que havia de ser l'home complet i culte en totes les seves facetes.

18.- *Crónica mataronesa, La voz de Iluro i El eco de la costa*.